

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 / 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1972 | ΑΡΙΘ. 13-14

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

LVIII. Ὑπακούσωμεν οὖν τῷ παναγίῳ καὶ ἐνδόξῳ
ὀνόματι αὐτοῦ φυγόντες τὰς προειρημένας διὰ τῆς σοφίας
τοῖς ἀπειθοῦσιν ἀπειλὰς, ἵνα κατασκηνώσωμεν πεποιοῦτες
ἐπὶ τὸ ὀσιώτατον τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ ὄνομα. 2. δέ-
5 ξασθε τὴν συμβουλὴν ἡμῶν, καὶ ἔσται ἀμεταμέλητα ὑμῖν.
ζῆ γὰρ ὁ Θεὸς καὶ ζῆ ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὸ Πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον, ἧ τε πίστις καὶ ἡ ἐλπίς τῶν ἐκλεκτῶν, ὅτι ὁ
ποιήσας ἐν ταπεινοφροσύνῃ μετ' ἐκτενοῦς ἐπιεικείας ἀμε-
τεμελήτως τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένα δικαιώματα καὶ
10 προστάγματα, οὗτος ἐντεταγμένος καὶ ἐλλόγιμος ἔσται
εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν σφζομένων διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι'
οὗ ἔστιν αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

6. Ἀντὶ τοῦ τυπικοῦ ὅρκου παρ' Ἑβραίοις «Ζῆ Κύριος» (Α' Βασιλ. 14,39. Ρουθ 3,13 κ.ά.), ἔχομεν ἐνταῦθα ἀναφορὰν εἰς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Πρβλ. Ματθ. 28, 19. Β' Κορ. 13,13. Α' Κορ. 12,4 κ.ά. «δι' οὗ ἔστιν αὐτῷ ἡ δόξα... ἀμήν»: Διὰ πρώτην φορὰν ἐνταῦθα ἀπαντᾷ ἡ φράσις «δι' οὗ » ἐν τῇ Δοξολογίᾳ. Πρβλ. Ρωμ. 16,27. 11,36. Ἑβρ. 13,21 κ.ά.

1. παναγίῳ Ι : ἀγίῳ ΔΚΣ | 4. ὀσιώτατον Ι : ὅσιον ΔΚΣ | 6. ζῆ ΙΣ : λ. ΔΚ
11. ἀριθμὸν ΙΣ : + τῶν ἐθνῶν ΔΚ | Ἰησοῦ : λ. Α.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

LVIII. Ἄς ὑπακούσωμεν λοιπὸν εἰς τὸ πανάγιον καὶ ἔνδοξον ὄνομα Αὐτοῦ, ἀποφεύγοντες τὰς προλεχθείσας διὰ τῆς σοφίας ἀπειλὰς πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας, ἵνα ἀναπαυθῶμεν ἔχοντες πεποίθησιν εἰς τὸ ἀγιώτατον ὄνομα τῆς μεγαλωσύνης Αὐτοῦ. 2. Δεχθῆτε τὴν συμβουλὴν μας, καὶ δὲν θὰ μετανοήσετε. Διότι ζῆ ὁ Θεὸς καὶ ζῆ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς τῶν ἐκλεκτῶν, διότι ἐκεῖνος ποῦ πράττει μὲ ταπεινοφροσύνην καὶ μὲ συνεχῆ ἐπιείκειαν χωρὶς νὰ μετανοιῶνῃ τὰ δικαιώματα, ποῦ εἶναι δομένα ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὰ προστάγματα Αὐτοῦ, οὗτος θὰ ἐνταχθῆ καὶ θὰ ὑπολογισθῆ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν σφζομένων διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ Ὁποίου ἀναφέρεται εἰς Αὐτὸν (τὸν Θεὸν Πατέρα) ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἶρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς τῶν, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Νηστεία καὶ θέρος.

Οἱ πολλοὶ τῶν σημερινῶν χριστιανῶν, ὡς γνωστόν, δὲν ἔχουν φωτεινὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς νηστείας. Εὐδρίσκοντες ποικίλας προφάσεις, τὴν παραμελοῦν. Μεταξὺ τῶν προφάσεων αὐτῶν, εἶναι καὶ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, μὲ τὴν ἀγχώδη καὶ ἐξαντλητικὴν ζωὴν των, θὰ διεκινδύνευε τὴν υἰεΐαν του στερεῶν τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ καλὴν τροφήν. Μίαν εὐκαιρίαν λοιπὸν ἀνωδύνου νηστείας προσφέρει ἡ θερινὴ περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου δύναται πλέον ἀνέτως—καὶ ἐπιβάλλεται ἄλλωστε—να διατρέφεται ἐλαφρότερον. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία θὰ ἦτο καλόν, βασιζομένη εἰς αὐτὴν τὴν πραγματικότητα, νὰ προτρέπη ἰδιαιτέρως τὰ τέκνα της, ὅπως τηροῦν τὴν νηστείαν τοῦ Δεκαπενταγούστου. Τοῦτο θὰ ἦτο μία ἀδάπανος «προπαιδεΐα» πρὸς τὸν ἐπανηθισμὸν τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν νηστείαν, ἐφ' ὅσον θὰ τοὺς ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσουν ἐξ ἰδίας πείρας τὸ πνευματικὸν ὄφελος ἐκ τῆς τηρήσεως τοῦ ἁγίου τούτου θεσμοῦ.

Ἰδιαιτέραν ἀπήχησιν.

Κατὰ τὴν πρόσφατον ἐξ Ἀθηνῶν διέλευσίν του, ὁ διάσημος διὰ τὸ φιλανθρωπικὸν μεταξὺ τῶν λεπρῶν ἔργον του Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ραοῦλ Φολλερῶ εὔρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τονίσῃ, εἰς διὰ λέξιν του, τὴν ἀνάγκην ὅπως οἱ χριστιανοὶ τῆς σήμερον ἐπιδοθοῦν ἐξ ὅλης ψυχῆς εἰς τὴν ἔμπρακτον ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον των. Μὲ γλῶσσαν ἀπληρὴν καὶ ζέουσαν ὑπεγράμμισε τὸ καθήκον τοῦτο, πὸν ἀφορᾷ ὅλους τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας ἀδιακρίτως καὶ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν οὐσίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἐὐαγγελίου. Ἡ διακήρυξις αὕτη τοῦ διακεκριμένου ὀμιλητοῦ ἔσχεν ἰδιαιτέραν ἀπήχησιν, ὡς ἦτο ἐπόμενον. Ὑπενθυμίζει μίαν θεμελιώδη ἀλήθειαν τοῦ χριστιανισμοῦ: τὴν τῆς κορυφαίας ἐντολῆς τοῦ Κυρίου. Πράγματι, ἡ λαμπροτέρα μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας εἰς

τὸν σημερινὸν κόσμον, τοῦ ὁποίου τὰ αἰσθήματα ἀπεστέρησεν ἡ τεχνοκρατία, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι οἱ χυμοὶ τῆς ἀγάπης, καὶ διὰ τῶν ἔργων («ἐντύπώσεις») τῆς Παραβολῆς τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτου εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Αἱ παιδικαὶ κατασκηνώσεις.

Τώρα, κατὰ τὸ θέρος, εἴτε ἡ Ἐκκλησία εἴτε ἡ Πολιτεία, ὀργανώνουν παιδικὰς κατασκηνώσεις. Αὗται ἀποσκοποῦν εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσουν τὰ παιδιά τὰ ἀγαθὰ τῆς «ἀνοικτῆς» φύσεως, ἐνδυναμούμενα σωματικῶς καὶ ψυχαγωγούμενα εἰρηστικῶς ὡς πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν τῶν κόσμον. Ἀκριβῶς δὲ αὐτὸς ὁ κόσμος πρόπει νὰ μὴ παραμεληθῇ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εἰς τὸ ὑπαίθρου ζωῆς τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας. Ἡ ὁμαδικὴ καὶ κοινωνικῶς ὀργανωμένη διαβίωσις τῶν μικρῶν παρέχει λαμπρὰν ἐγκαιρίαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε νὰ ἀγιάσῃ τὰς ψυχὰς τῶν καὶ νὰ τονώσῃ τὸ φρόνημά τῶν μετὰ τὴν λειτουργικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν κατάλληλον νοουθεσίαν. Διὰ τοῦτο, οἱ αἰδεσ. Ἐφημέριοι τῆς ὑπαίθρου, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὁποίων ὑπάρχουν κατασκηνώσεις παιδικαί, ὀφείλουν νὰ δίδουν τὸ ποιμαντικὸν («παρὸν») τῶν εἰς αὐτάς. Λειτουργίαι καὶ ἄλλαι Ἀκολουθίαι διὰ τὰ παιδιά, ἐξομολόγησις καὶ εἰδικὰ κηρύγματα, εἶναι τὰ κύρια μέσα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ἐφημέριοι τοιούτων περιοχῶν δύνανται νὰ προσφέρουν τὴν συμπαράστασιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ συμβάλουν, ὥστε τὰ παιδιά νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν ὄχι μόνον σωματικῶς, ἀλλὰ καὶ ψυχικῶς ὀφελυμένα.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ἢ ΔΙΑΚΟΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΗ

Ἐφ' ὅσον ἡ ζῶσα χριστιανικὴ πίστις πρέπει νὰ καθίσταται ἐνεργὸς διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης, εἶναι αὐτονόητον, ὅτι εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκει καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ κοινωνικοῦ ἢ διακονικοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ὀργάνωσις τῶν ἔργων τῆς κοινωνικῆς διακονίας.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἡ καθ' ὄλου δρᾶσις τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ ἐκφυλίζεται εἰς μίαν ἀναιμικὴν ἀλτροῦστικὴν ἐργασίαν, ἀφορῶσαν μόνον εἰς ἐνδοκοσμικοὺς σκοποὺς καὶ εἰς τὴν περίθλασιν ὑλικῶν τιμῶν μόνον ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἀλλὰ δέον ὡς ἔσχατον καὶ τελικὸν αὐτῆς σκοπὸν νὰ ἔχη τὴν ἐν Χριστῷ πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῶν ἀνθρώπων, ἧτις ἀποτελεῖ καὶ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας αὐτῶν, καθίσταται δῆλον, ὅτι οἱ φορεῖς τῆς δράσεως ταύτης πρέπει νὰ καταβάλλουν ἰδιαιτέραν προσπάθειαν, διὰ νὰ καθοδηγοῦν ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀποτείνωνται, ὅπως συνδέωνται ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον καὶ συνειδητότερον μετὰ τῆς λειτουργικῆς καὶ μυστηριακῆς ζωῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνεται ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν εἰς τὸν μυστικὸν βίον τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειτα ἡ ἱστορία τῆς κοινωνικῆς διακονίας ἀποδεικνύει, ὅτι μόνον ἡ Χριστοκεντρικὴ ζωὴ δημιουργεῖ τοὺς ἀληθεῖς κοινωνικοὺς ἐργάτας, οἵτινες θυσιάζουν τὰ συμφέροντα καὶ τὴν ἀνάπαυσιν αὐτῶν καὶ πολλάκις ἀποθνήσκουν ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ὡς λέγει ὁ Piesar, «μὲ κοσμικοὺς ἀνθρώπους δὲν γίνονται ἡρωϊκὰ ἔργα». Μόνον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τοῦ Χριστιανικοῦ δυναμισμού ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ θαυμάσιον κοινωνικὸν ἔργον τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἢ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἢ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἢ τῆς ἀγίας Ὀλυμπιάδος ἢ τοῦ ἀγίου

Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμονος ἢ ἐν τῇ Δύσει τοῦ ἁγίου Βικεντίου ἢ τῆς Ἐλισάβετ Φράυ ἢ τῆς Φλώρενς Νάϊτινγκεϊλ κ.λπ.

Ὁ εἰς ἄσκησιν τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης παρακινῶν χριστιανικός δυναμισμὸς κορυφούται ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, ἣτις συντελεεὶ τὰ μέγιστα εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῶν κοινωνικῶν ἀξιῶν, τοῦθ' ὅπερ εἶναι τελείως ἄγνωστον εἰς τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν, ἣτις ἦτο μία ἐποχὴ ἄνευ ἀγάπης.

Ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης διὰ τοῦ στόματος κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς ἐθεώρει τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων ὡς δούλους καὶ ὡς φύσει ἀπεστερημένα θελήσεως ὄργανα ἢ κτήματα ἔμψυχα. Ἦνείχετο ἀκόμη τὴν βρεφοκτονίαν καὶ νηπιοκτονίαν, διὰ νὰ ἀπαλλάσσεται ἡ Πολιτεία ἀπὸ δυσμόρφων καὶ καχεκτικῶν παιδίων. Βεβαίως ὑπῆρχον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις φιλοσόφοις, ἰδίως τοῖς στωϊκοῖς, ὑψηλαὶ σκέψεις περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, συγγενεῖς πρὸς τὰς τοῦ Χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἄλλ' αἱ σκέψεις αὗται ἦσαν μεμονωμένα ἀναλαμπαὶ θεωρητικῶν καὶ ἀφηρημένων φιλοσοφικῶν συλλογισμῶν καὶ ἐστεροῦντο τοῦ δυναμισμοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβάλλῃ ταύτας εἰς πρᾶξιν καὶ ζωὴν. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι, ὅτι τὸν 2ον μ.Χ. αἰῶνα αὐτὸς ὁ πολυγραφώτατος τῶν ἀρχαίων ἱατρός καὶ ἐκλεκτὸς κατὰ τᾶλλα Γαληνός, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχεν ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν τῶν στωϊκῶν, διεκήρυττεν, ὅτι τὴν διὰ τὰ βρέφη διαιτητικὴν αὐτοῦ προώριζε μόνον διὰ τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων, διότι διὰ τοὺς βαρβάρους δὲν ἐσκέπτετο διαφορετικῶς παρ' ὅ,τι ἐσκέπτετο διὰ τὰς ἄρκτους καὶ τοὺς ἀγριοχοίρους.

Ἀντιθέτως ἐντὸς τῆς χριστιανικῆς λατρείας δεσπόζει ἡ καθολικὴ ἀγάπη. Ἐντὸς τῆς ὠραίας ἀτμοσφαιράς τῆς ἐκδηλοῦται διὰ προσευχῶν ἢ ἀγάπῃ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἀσθενικὰ νήπια, τοῦθ' ὅπερ ἤνοιξε τὸν δρόμον διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν πρεβαντορίων καὶ παιδικῶν ἀσύλων. Οἱ πατρικοί μετὰ τῶν πρῶν δούλων τῶν καὶ νῦν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν τῶν, παραπλεύρως ἰστάμενοι, προσ-

έρχονται μαζί, διὰ νὰ μετάσχουν τοῦ μυστικοῦ δείπνου καὶ λάβουν τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου. Πρῶην δοῦλοι ἐορτάζονται ὡς ἅγιοι, ὡς ἡ Βλανδίνα ἢ μάρτυς, ὁ Πορφύριος τῆς Παλαιστίνης καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Πρῶην δοῦλοι γίνονται «οἰκονόμοι μυστηρίων Θεοῦ», χειροτονοῦνται ἱερεῖς, ἀκόμη καὶ ἐπίσκοποι, διὰ νὰ ὑπηρετοῦν παρὰ τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον. Ἡ Ὁρθόδοξος λατρεία, ὡς συνεχίζουσα μυστικῶς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀναιμάκτως τὴν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ θυσίαν, εἶναι ἡ διαρκῆς ὑπόμνησις τῆς ἀληθείας, ὅτι οἰοσδήποτε ἄνθρωπος εἶναι ἡ κορυφαία ἐπὶ τῆς γῆς ἀξία, ἀφοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπέθανεν αὐτὸς ὁ Χριστός.

Ἐπειτα ἡ λατρεία προσφέρεται ὑπὸ τοῦ ὅλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ μηχανικὸν ἄθροισμα τῶν πιστῶν, ἀλλ' ἡ ὀργανικὴ ἐνότης αὐτῶν, ἡ ὁποία ἐμψυχοῦται ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Τοιοῦτοτρόπως ἕκαστος λάτρης ἀποτελεῖ οἶονεὶ ἐν ἐπὶ γῆς κύτταρον, τὸ ὁποῖον διατελεῖ εἰς ζῶσαν ἀόρατον ὀργανικὴν σχέσιν πρὸς ὀλόκληρον τὸ πνευματικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινωνίας.

Ἀκριβῶς μόνον ἐντὸς τῆς μυστικῆς κοινωνίας ταύτης εὐρίσκει τὴν δικαίωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑψίστην ἐνεργοποίησιν καὶ ἀξιοποίησιν τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς διακονίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΠΟΛΛΑΙ ΑΙ ΜΑΣΤΙΓΕΣ ΤΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ

«Πολλὰ αἱ μάστιγες τοῦ ἀμαρτωλοῦ, τὸν δὲ ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον ἔλεος κυκλώσει». (Ψαλμ. λα' 10).

1. Οὐδείς ἀναμάρτητος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Εἶναι ψεῦδος, ἂν εἴπωμεν ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν ἡμαρτήσαμεν. Οὐδείς ἀναμάρτητος, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. «Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν» (Α' Ἰωάν. α' 10). «Ἐνας τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς ἀφ' ἑνὸς ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἔχομεν συναίσθησιν τῆς ἀμαρτωλοῦ καταστάσεώς μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶναι ἀνευλαβής, καθότι προσβάλλει τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, "Ὅστις ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως τῆς ἐνοχῆς ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προῆλθεν εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἐνεργείας διὰ τοῦ ἀναμαρτήτου Υἱοῦ Αὐτοῦ. Ὁ πράγματι δίκαιος οὐδέποτε μεγαλαυχεῖ. Οἱ ἀληθῶς ὅσοι καὶ ἅγιοι ἐνώπιον τῆς ἀπείρου ἀγιότητος καὶ τελειότητος τοῦ Θεοῦ ἀνομολογοῦν ὅτι εἶναι ἀχρεῖοι δοῦλοι. Διότι ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία εἶναι μεγάλη καὶ τὰ τεχνάσματα τοῦ πονηροῦ ἄπειρα, ὥστε καὶ ἀνεπιγνώστως πολλάκις νὰ ἀμαρτάνωμεν. Θεοφόροι ἄνδρες, ὡς ὁ σοφὸς Πατριάρχης τῆς Κων/πόλεως Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, μᾶς δίδουν τὸ μέτρον τῆς συναίσθησεως τῆς μηδαμινότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ὀρθῆς φρονήσεως περὶ ἡμῶν αὐτῶν. Ἐὰν πάντα τὰ διατεταγμένα ποιήσης, λέγε, ὅτι ἀχρεῖός εἰμι δοῦλος· καὶ μὴ μόνον λέγε, ἀλλὰ καὶ φρόνει οὕτως· οὐχ ὡς θεῖον πληρῶν ἐπίταγμα περὶ τοῦ οὕτω φρονεῖν καὶ λέγειν, ἀλλ' ὡς τῆς ἀληθείας οὕτως ἐχούσης· ἅπας γὰρ ἡμῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ νόμος κείμενος, οὐ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ παρ' ἡμῶν σκοπεῖ, ὑπὲρ πᾶσαν ἀπόδοσιν τῶν πρὸς ἡμᾶς οὐσῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ θεοῦ θελήματος, ἐν τῷ βούλεσθαι ζῆν ἡμᾶς ὑπὸ τῷ θεῷ κανόνι· καὶ οὐδ' ἔστιν οὐδένα τινὰ μόνον, τοῦ Θεοῦ τὸν νόμον πληρῶσαι σὺν ἀκριβείᾳ, μὴ ὅτι γε πάντας ὁμοῦ, τὸν τὴν ἀνθρωπίνην παρακείμενον ἀδυναμίαν· ὁ δὲ Θεός, ὑπὸ φιλανθρωπίας τῷ ἐλλείμματι τῆς ὑπακοῆς, τὴν σύμφυτον

ἡμῖν ἀσθένειαν, τοῦ τε σώματος καὶ τῆς γνώμης ἀντιλογίζεται» (Νόμος Εὐαγγελικός, Κεφ. λη').

Εἶναι δυνατόν, λοιπόν, νὰ ἀμαρτάνωμεν καὶ ὅταν νομίζωμεν ὅτι εὐρισκόμεθα ἐν ἀπολύτῳ ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, καὶ ὅταν πληροῦμεν πάντα ὅσα ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ Κύριος. Διότι περι- κείμεθα πάντες τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκός. Ὁ ἐν ἡμῖν ἐνδιάθετος λόγος καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ νοηταὶ αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς μας ἔχουν τὴν εὐελιξίαν πρὸς τε τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ὥστε νὰ καθί- σταται λίαν δυσχερὴς ἡ ὑποταγὴ των εἰς τὴν θέλησίν μας. Ἐνῶ πράττομεν τὸ πᾶν διὰ νὰ κατευθύνωμεν τὴν ὄλην ὑπόστασίν μας πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον, ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἡμῖν ἀμαρτία, ὡς ἀτίθασος καὶ ἀντίρροπος δύναμις, κατεργάζεται ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν θέλομεν. Τὴν πάλην ταύτην τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου περιγράφει ζωηρῶς ὁ ἀπόστολος Παῦλος· «Ὁ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κα- τεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία... συνῆδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆ ἀμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέ- λεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώ- ματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Ρωμ. ζ' 15-24). Καὶ εἶναι προφανές, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀγίας προσωπικότητος τοῦ Ἀπο- στόλου, ὅτι οὗτος δὲν ἠνόει τὸν ἑαυτὸν του γράφων τ' ἀνωτέρω. Διότι ἐκεῖνος εἶχε παραδοθῆ ὀλόκληρος εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἡσ- θάνετο, χάρις εἰς τὴν ἑνωσίν του ταύτην μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τὰ πάντα. Καὶ ἐν τούτοις, τὴν ταπει- νωσιν αἰσθάνεται πρὸ τῆς χάριτος, ἧς ἠξιώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ διακηρύσσῃ εἰς τὰς ἐπιστολάς του ὅτι εἶναι ὁ ἔσχατος τῶν ἀπο- στόλων, οἶονει «ἐκτρωμα», ὁ πρῶτος τῶν ἀμαρτωλῶν τῆς γῆς· «Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγὼ» (Α' Τιμοθ. α' 15).

(Συνεχίζεται.)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

XXIII

Η ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ

Ὁ περίφημος καὶ γνωστός Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανός, στὴν 133 Νεαρά του, καθορίζοντας τὴν ὠφέλεια ποῦ ἀκτινοβολεῖ σὲ ὄλους ὁ μοναχός, περιλαμβάνει καὶ ταῦτα τὰ σπουδαῖα: «ὁ μονήρης βίος καὶ ἡ κατ' αὐτὸν θεωρία, πρᾶγμα ἔστιν ἱερὸν καὶ ἀνάγον αὐτόθεν τὰς ψυχὰς εἰς Θεόν, καὶ οὐ μόνον ὠφελοῦν αὐτοὺς τοὺς εἰς τοῦτο παριόντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι διὰ τῆς αὐτοῦ καθαρότητος καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἰκετείας παρεχόμενον τὴν πρέπουσαν ὠφέλειαν...». Καὶ εἶναι αὐτὸ μία πραγματικότης, ποῦ δὲν θὰ ἀργήσης καὶ σὺ νὰ διαπιστώσης, καθὼς σιγά-σιγά θὰ κυλᾷ ἡ ζωὴ σου μέσα στὴν ἀγγελικὴ πολιτεία.

Μὴ νομίσης πὼς μὲ τὸν δικό σου πνευματικὸ ἀτομικὸ καταρτισμὸ ἔκλεισε ὁ κύκλος τῆς μικρῆς ἢ μεγάλης σου ἐπιρροῆς. Θάλλθῃ καιρὸς ποῦ θὰ διαπιστώσης τὴν πνευματικὴ καρποφορία καὶ στοὺς ἄλλους. Σὲ ὄλους ἐκείνους ποῦ ἐξαρτῶνται ἅμεσα ἢ ἔμμεσα ἀπὸ σέ. Στὶς ψυχές ποῦ στὸ πρόσωπό σου θέλησαν νὰ βροῦν, καὶ βρῆκαν, ἓνα ὑπόδειγμα τρανὸ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἓνα πρότυπο ζωῆς ἀγίας, μέσα στὴν καυστικὴ λάβα τοῦ καιροῦ μας. Ὅσους στὸ διάβα τῆς ζωῆς σου πνευματικὰ βοήθησες γιὰ νὰ βροῦν τὸν δρόμο τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ νοιώσουν τῆς ζωῆς τὸν σκοπὸ, ὄλους αὐτοὺς θὰ τοὺς δῆς μιὰ μέρα ν' ἀτενίζουν μὲ εὐγνωμοσύνη σὲ σέ, ποῦ στάθηκες στὰ βήματά τους στοργικὸς χειραγωγὸς καὶ προστάτης. Κι' αὐτοὶ βέβαια δὲν θάνε μόνον τῆς Μονῆς σου οἱ ἀδελφοί, τοὺς ὁποίους θὰ οἰκοδομῆς συνεχῶς μὲ τὴν ὄλη σου κατὰ Θεὸν ζωὴ καὶ πολιτεία. Θὰ εἶναι ἀκόμη καὶ ὅσοι ἄλλοι ἄνθρωποι σὲ πλησίασαν καὶ ἀπὸ τὸ παράδειγμά σου ἢ τὰ λόγια σου ἄντλησαν «ἐκ πηγῶν τοῦ σωτηρίου» τὴν προσωπικὴ τους λύτρωση. Καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ ἐπιρροή σου, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ εἶναι μιὰ θετικὴ προσφορὰ στὸ γενικώτερο τῆς Ἐκκλησίας ἔργο, θὰ σὲ ἱκανοποιῇ ἀπόλυτα καὶ θὰ γεμίζῃ τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ αἰσθήματα ἀνέκφραστης εὐγνωμοσύνης καὶ βαθυτάτης εὐλαβείας πρὸς Ἐκεῖνον, τοῦ Ὁποίου σὺ ἐγίνες ἐπὶ τῆς γῆς ταπεινὸς οἰκονόμος. Καὶ ὅλα αὐτά, ὄλη σου αὐτὴ ἡ συμβολὴ στὴν πνευματικὴ καρποφορία τῶν ἄλλων, ποῦ θὰ σὲ πλησιάζουν καὶ θὰ ὠφελοῦνται, θὰ γίνεται πολλὰς φορὲς χωρὶς καλὰ-καλὰ νὰ τὸ

επιδιώξης, χωρίς να τὸ καταλάβῃς, χωρίς μιὰ ἰδιαίτερη ἐκ μέρους σου φροντίδα. Γιατὶ ἐκεῖνοι ποὺ θᾶρχονται κοντὰ σου διψασμένοι γιὰ νάματα ζωῆς, ἔχουν καὶ τὴν διαίσθησι πολὺ ἀνεπτυγμένη καὶ μὲ ἐκπληκτικὴ ὀξυδέρκεια μποροῦν νὰ αἰσθανθοῦν ἀπὸ μακριὰ τὸ ἄρωμα τῆς ἀγιότητος, ποὺ ἄθελά της ἐκπέμπει κάθε ἀγωνιστικὴ ψυχὴ. Καὶ θὰ ὠφελοῦνται μὲ μόνον τὸ πλησίασμά σου. Καὶ θὰ ἐπιζητοῦν τὴν μορφή μόνο ν' ἀτενίσουν, γιατί θὰ τοὺς φαίνεται πὼς ἀπ' τὴν ὄσιακή σου ὑπαρξὶ θὰ ἐκπορευέται γι' αὐτοὺς ἓνα κήρυγμα τρανὸ ἐπιστροφῆς στὸ Χριστὸ καὶ μετανοίας.

Ἄλλὰ ἡ καρποφορία σου ἢ ἀτομικὴ, δὲν θ' ἀφήσῃ χωρίς τὴν εὐεργετικὴ τῆς ἐπίδρασι τὸ ἔργο τὸ ἱεραποστολικὸ τῆς Ἐκκλησίας. Σήμερα ποὺ οἱ καιροὶ εἶναι δύσκολοι καὶ ὁ κόσμος ὅλος ζητεῖ κάπου σὰν σὲ σανίδα σωτηρίας νὰ πιασθῇ γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν ἠθικὸ ἀφανισμό, τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο μιᾶς στὶς καρδιές καὶ κάνει θαύματα. Μὲ τὴν πλούσια σὲ βιώματα χριστιανικὰ καρδιά σου, ποὺ θὰ εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ πνευματικὲς ἐμπειρίες, θὰ μπορῆς νὰ ἐνσταλάξῃς καὶ στὶς ψυχὲς τῶν ἄλλων τὸ πολύτιμο βάλαμο τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ κήρυγμά σου αὐτό, βγαίνοντας καὶ προερχόμενο «ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας» σου, θὰ ἐνισχύῃ τίς ψυχὲς καὶ θὰ γίνεται ἐλπίδα, καὶ παρηγοριὰ στοὺς πονεμένους τῆς ζωῆς καὶ τοὺς «πεφορτισμένους». Καὶ ἔτσι, παίρνοντας ἐνεργὸ μέρος στὸ ἔργο τῆς ἐξαπλώσεως τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ, θὰ αἰσθάνεσαι κάποιο σκίρημα μέσα στὸ ἐσωτερικὸ σου, σὰν ἀπάντησι στὶς θερμὲς σου ἱκεσίες γιὰ τοὺς «κυῖους τῆς ἀπωλείας».

Βέβαια, μπορεῖ ἡ ἰδιοσυστασία τοῦ χαρακτῆρος σου νὰ μὴ εὐνοῇ τὴν ἐπίδοσί σου στὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο. Μπορεῖ ἀκόμη καὶ ἡ τάξι τῆς Μονῆς σου νὰ μὴ παρέχῃ περιθώρια γιὰ μιὰ τέτοια ἀποστολή. Ὅπως εἶναι δυνατὸ νὰ συμβῇ καὶ τὸ ἀντίθετο. Ὅμως καὶ στὴν μιὰ περίπτωσι καὶ στὴν ἄλλη, πρέπει νὰ γνωρίζῃς πὼς πολλὲς φορὲς δὲν θὰ χρειασθῇ κἄν ν' ἀπομακρυνθῆς ἀπ' τὴν φωλεά σου γιὰ νὰ δράσῃς ἱεραποστολικά. Σήμερα, παρὰ τὴν πεζότητα τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι πάμπολλοι ἐκεῖνοι ποὺ γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο φθάνουν στὸ κατώφλι μιᾶς Μονῆς. Οἱ περισσότεροι ἐλκύνονται ἴσως ἀπὸ τοὺς ἀνεκτιμῆτους καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς ποὺ κρύβουν τόσους αἰῶνες τώρα ὅλες σχεδὸν οἱ Μονές μας. Ἄλλοι ἀπὸ καθαρὰ φυσιολατρικὴ διάθεσι καταφθάνουν γιὰ νὰ θαυμάσουν τὰ θαύματα τοῦ Πλάστου, καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα «τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται». Θὰ ὑπάρξουν ὅμως ἀσφαλῶς κι' ἐκεῖνοι ποὺ θὰ πλησιάσουν τὸ ἐνδιαίτημά σου μ' ἓνα ἀδιόρατο ἢ κι' ἐνσυνείδη-

το πόθο, κάτι νὰ πάρουν, κάτι νὰ ὠφεληθοῦν. Καί ἡ μιὰ ὁμως κατηγορία ἀνθρώπων καί ἡ ἄλλη εἶναι γιὰ σέ μιὰ θαυμάσια εὐκαιρία δράσεως. Ἐχεις τὸ πλεονέκτημα πὺ κανένας ἄλλος ἱεροκέρυκας δὲν ἔχει. Ἀντὶ σὺ ν' ἀναζητῆς καὶ νὰ ξεσηκώνης τοὺς ἀνθρώπους, ἀντίθετα αὐτοὶ προσέρχονται ἀναζητώντάς σε. Τὸ κατανυκτικὸ περιβάλλον τῆς Μονῆς, ἡ ἀνάγκη γιὰ πρότυπα ὀρθοῦ βίου, δύο λόγια ἐνισχυτικά, ὅλα αὐτὰ εἶναι γιὰ τὸν σύγχρονο κουρασμένο ἄνθρωπο ἰσχυροὶ πόλοι ἔλξεως, καθὼς ἡ τύρβη τῆς καθημερινῆς ζωῆς πλήττει αὐτὲς τὶς ὑπαρξιακὲς δυνάμεις του.

Καθὼς οἱ ἄνθρωποι θὰ προσέρχονται κοντὰ σου, σὺ, πολλές φορές δὲν θὰ χρειασθῆς κἄν ν' ἀνοιξῆς τὸ στόμα σου γιὰ νὰ τοὺς διδάξης. Ἡ σιωπηλὴ μορφή σου, ἡ ἀσκητικὴ σου φυσιογνωμία, τὸ ἀγαθὸ κ' ἀπονήρευτο βλέμμα σου, ὅλα αὐτὰ μὲ μιὰ μυστικὴ δύναμη θὰ αἰχμαλωτίζουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ τοὺς διδάσκουν. Θὰ τοὺς διδάσκουν πὼς καὶ σήμερα εἶναι δυνατόν ν' ἀκολουθῆς κανεὶς τὸν δρόμο τῆς ἀρετῆς. Κι' αὐτὸ θὰ γίνεται πνευματικὸς ἀνεφοδιασμός καὶ ψυχικὴ δύναμη γιὰ τὸν ἀτομικὸ ἀγώνα τοῦ καθενός. Καὶ ἔτσι θὰ φεύγουν αὐτοί, πὺ θὰ σέ πλησιάζουν, μὲ τὴν βαθειὰ ἐσωτερικὴ πληροφορία πὼς κάτι ἄλλαξε μέσα των, κάτι ἐντελῶς νέο μίλησε στὶς καρδιές των, πὺ μέχρι σήμερα δὲν τὸ εἶχε κατορθώσει οὔτε ὁ πιὸ δόκιμος ἱεροκέρυξ τῆς πόλεως.

Ἄλλ' ἀκόμη ἡ καρποφορία σου θὰ μπορῆ νὰ μεταφράζεται καὶ σέ μιὰ ἀντάξια τῆς περιοπῆς τῆς προβολῆς τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὸν σύγχρονο κόσμον. Σὰν μοναχὸς ἀνήκεις εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Κάθε σου ἐνέργεια καὶ δραστηριότης ἔχει τὶς καλὲς ἢ κακὲς τῆς ἐπιπτώσεις καὶ στὸν ἑαυτὸ σου, μὰ καὶ στὴν Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ ἡ ἀγιότης τοῦ βίου σου καὶ ἡ ἀκτινοβολία τῆς εἶναι μιὰ πολὺτιμη ὑπηρεσία πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Προσφέρεις τὶς δυνατότητες γιὰ νὰ πεισθοῦν καὶ οἱ πιὸ κακόπιστοι, πὼς καὶ ἡ Ἐκκλησία γενικώτερα καὶ ὁ Μοναχισμὸς εἰδικώτερα δίδουν τὸ παρὸν στοὺς χαλεποὺς καιροὺς μας. Ὅταν σὺ θὰ γίνῃς ἕνα ζωντανὸ ὀρόσημον γιὰ τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας, τότε θὰ ἐνσταλάξης στὶς χριστιανικὲς ψυχὲς τὴν ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Καὶ ἡ καρποφορία αὐτὴ θὰ μεταφράζεται μὲ μιὰ ἐνσυνείδητη πλέον συμμετοχὴ τοῦ κόσμου στὰ Μυστήρια καὶ στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι αὐτὸ ὑπερβολή. Εἶναι ἡ ἀπήχησις μιᾶς πραγματικότητος, πὺ ἡ προδομένη καὶ ταραγμένη ἀνθρωπότης ἀναζητεῖ μὲ νοσταλγικὴ προσδοκία.

Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Γ'.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΜΕ ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ ἔρευνῶν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀντιλαμβάνεται εὐχερῶς τὴν μεγάλην ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν τῆς Θεολογίας τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὅστις «διεμόρφωσε» τὸν τρόπον τοῦ θεολογικῶς σκέπτεσθαι τοῦ μεγαλυτέρου, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν, ἱεροκήρυκος τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας, τοῦ ὑπ' ὄψιν ἁγίου Πατρὸς, περὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁποίου δι' ὀλίγων θὰ ἀσχοληθῶμεν.

Ἡ μεγάλη ἐπίδρασις τῆς Παυλείου Θεολογίας φαίνεται πρῶτον μὲν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου περὶ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπερτονίζεται τὸ γεγονός τῆς ἐνώσεως ἡμῶν ἐν Χριστῷ, τοῦ πιστοῦ μεταλαμβάνοντος τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ κατέχομεν τὸν Χριστὸν καὶ κατεχόμεθα ὑπ' αὐτοῦ, ζῶντες οὕτω καὶ συμμετέχοντες ἐνεργῶς εἰς τὸ γεγονός τῆς Θ. Ἐνσαρκώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ δεῦτερον ὁ Ἀπ. Παῦλος ἔχει ἐπιδράσει πολὺ εἰς τὴν γενικωτέραν σκέψιν τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐν σχέσει μὲ τὴν περὶ τὸ Μυστικὸν Σῶμα Θεολογίαν του.

Ὁπαδὸς καὶ μαθητὴς τῆς Ἀντιοχειανῆς Σχολῆς ὁ ἱερός Πατὴρ φέρει τὴν ἐπίδρασιν τῶν μεγάλων Διδασκάλων του· παρὰ ταῦτα ὅμως ἀναπτύσσει μίαν Θεολογίαν, ἣ ὁποία δὲν εἶναι τυφλὴ ἀπομίμησις τῆς Σχολῆς, ἐξ ἧς προέρχεται, ἀλλ' ἀποδίδων μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν Θ. Εὐχαριστίαν, ὡς πηγὴν ἐνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καθίσταται οὕτω ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος ἐκκλησιαστικοῦ Πατρὸς, τοῦ ὁποίου ἡ ὅλη διδασκαλία φέρει ἔντονον ἐκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα, μὲ ἔμφασιν αὐτῆς τὴν περὶ ἐνσωματώσεως ἡμῶν ἐν Χριστῷ Παυλείον θεολογικὴν σκέψιν.

Ἄλλ' ὡς προανεφέραμεν ἤδη, ὁ Ἱερός Χρυσόστομος θεωρεῖ ὡς κέντρον ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνώσεως ἡμῶν μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν. Εἴμεθα ἐν σῶμα καὶ μέλη τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀστέων τοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. 5,30).

Ἵποστηρίζει τὴν ἄποψιν, ὅτι ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ δὲν καθιστάμεθα, μόνον κατὰ χάριν, ἐν Σῶμα μετὸν Κύριον, ἀλλ' ἀληθῶς συσσωματούμεθα μετὸν Κύριον Ἰησοῦν ἐν τῷ Μυστικῷ αὐτοῦ Σώματι. Ἡ ἔνωσις αὕτη ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν δύο τῆς Θ. Εὐχαριστίας στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἀληθῶς ἔχουν μεταβληθῆ εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Ἐπομένως, εὐρισκόμεθα εἰς μίαν τοιαύτην ἐν Χριστῷ ἔνωσιν, οἷαν εὐρίσκεται ἡ κεφαλὴ μετὸ το λοιπὸν σῶμα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Πάντα ταῦτα ἔχουν ἐπιτευχθῆ διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις φέρει ἡμᾶς εἰς στενὴν κοινωνίαν μετὴν φιλίαν του καὶ ἐπιδεικνύει οὕτω τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἄνθρωπον (Ὁμιλ. 46, P.G. 59, 260).

Λίαν χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διατυπωθεῖσα ἄποψις ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Πατρός, ὅτι τὸ βασικὸν αἷτιον τῆς δημιουργηθείσης ἐν Χριστῷ σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ ἀγάπη αὕτη ἐκφράζεται ἐν τῇ θυσίᾳ του χάριν τοῦ ἀνθρώπου: «καὶ οὐ μόνον ἐξέχεεν» τὸ αἷμα του ὁ Κύριος, γράφει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, «ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἡμῖν αὐτοῦ μετέδωκεν. "Ὡστε εἰ αἵματος ἐπιθυμεῖς, φησί, μὴ τὸν τῶν εἰδώλων βωμὸν τῷ τὸν ἀλόγων φόνῳ, ἀλλὰ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐμὸν τῷ ἐμῷ φοίνισσε αἷματι. Τί τούτου φρικωδέστερον; τί δὲ φιλοστοργότερον; εἰπέ μοι» (Ὁμιλ. εἰς Α' Κορ. 24, Migne P.G. 61, 200).

Εἰς ταύτην, ἐπομένως, τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ μὴ συμμετέχωμεν καὶ νὰ καθιστῶμεν ἀνενέργητον εἰς ἡμᾶς, εἴτε διὰ τῆς σωματικῆς ἡμῶν ἀδυναμίας, εἴτε διὰ τῆς ἐλευθέρως ἡμῶν θελήσεως, διότι ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι τὸ αἷτιον, τὸ ὁποῖον ἐλευθερώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνώνει αὐτὸν μετὸν Θεόν.

Ἀφ' ἑτέρου ἐκδήλωσις τῆς τοιαύτης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀνάληψις, διὰ τῆς Θ. Ἐνσαρκώσεως, συμπάσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἡ ἔνωσις ταύτης ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τοῦ Ἰησοῦ· ἐντεῦθεν καὶ ἡ θεώσις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ θεώσει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν Χριστῷ.

Ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ, κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, τὰ χεῖλη καὶ τὰ μέλη ἡμῶν ἐνοῦνται μετὸν Χριστὸν καὶ ἡ σὰρξ ἡμῶν γίνεται ἀληθῶς ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῇ Μεταλήψει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἰσέρχεται ἐντὸς ἡμῶν καὶ ἐνοῦται μετὴν ἡμῶν κατὰ κάποιον μυστηριακὸν τρόπον, ὡς Οὗτος ἠνώθη μετὴν ἀνθρωπότητα κατὰ τὸν χρόνον τῆς Θ. Ἐνσαρκώσεως.

Ἄλλ' ἡ ἔνωσις αὐτῆ ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἐν τῷ Μυστικῷ Σώματι διὰ τοῦ Ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας ἀπαιτεῖ διὰ βίου καθαρότητα καὶ ἀγιότητα πνεύματος καὶ σώματος.

Ἡ ἀναγκαιότης τῆς καθ' ὁλοκληρίαν καθαρότητος καὶ ἀγνόητος τοῦ ἀνθρώπου θεωρεῖται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς «ἐνσωματώσεως» ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καθ' ὅτι ἡ ἀμαρτία δημιουργεῖ ἀνισοροπίαν καὶ κρίσιν εἰς τὴν σχέσιν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ἐν τῇ καθαρότητι ταύτῃ εὐρισκόμενος ὁ ἄνθρωπος καὶ ζῶν ἐν ἐνότητι μὲ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ὀφείλει νὰ συμμερίζεται τὰ προβλήματα τοῦ πάσχοντος συνανθρώπου· τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ἠθικῆς του διδασκαλίας. Οὕτω, χαρακτηριστικῶς διατυπώνει:

«Εἰ μὴ αὐτῷ», δηλαδὴ τὸν πένητα, «ἀπεστρέφου, οὐκ ἂν εἰς γέενναν ἐπεμψεν, εἰ τὸν τυχόντα παρίδοις· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἐστὶν ὁ καταφρονούμενος, διὰ τοῦτο μέγα τὸ ἔγκλημα. Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸν ἐδίωκε, τοὺς αὐτοῦ διώκων· διὸ καὶ ἔλεγε, Τί με διώκεις; Οὕτω τοίνυν διακεώμεθα, ὡς αὐτῷ τῷ Χριστῷ παρέχοντες, ὅταν παρέχωμεν. Καὶ γὰρ τὰ ρήματα αὐτοῦ τῆς ὕψεως ἡμῶν πιστότερα. Ἐπειδὴ οὖν ἴδης πένητα, ἀναμνήσθητι τῶν ρημάτων, δι' ὧν ἐδήλου, ὅτι εἶη ὁ τρεφόμενος. Εἰ γὰρ καὶ τὸ φαινόμενον οὐκ ἔστι Χριστός, ἀλλ' ἐν τῷ τούτου σχήματι αὐτὸς λαμβάνει καὶ προσαιτεῖ. Ἄλλ' αἰσχύνῃ ἀκούων ὅτι ὁ Χριστὸς προσαιτεῖ; Αἰσχύνθητι μᾶλλον, ὅταν προσαιτοῦντι μὴ δῶς. Τοῦτο γὰρ αἰσχύνῃ, τοῦτο τιμωρία καὶ κόλασις. Τὸ μὲν γὰρ προσαιτεῖν αὐτόν, τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος· διὸ καὶ ἐγκαλωπίζεσθαι ἡμᾶς αὐτῷ χρή· τὸ δὲ μὴ δοῦναι τῆς σῆς ὀμότητος. Εἰ δὲ οὐ πιστεύεις νῦν, ὅτι πένητα πιστὸν παρατρέχων, αὐτὸν παρατρέχεις, πιστεύσεις τότε, ὅταν εἰς μέσον σε παραγαγὼν λέγῃ, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε τούτοις, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ὁμιλ. εἰς Ματθ. 88, Migne P.G. 58, 778).

Ἐπὶ δὲ τούτοις, περαίνοντες ἐνταῦθα, παρατηροῦμεν, ὅτι ἐντὸς τῆς ἐνσαρκωμένης καὶ ἐμπράκτως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκδηλουμένης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀγάπῃ τὸ κέντρον εἶναι ὁ Χριστός, τὸ κέντρον δῆλον ὅτι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἱστορίας, ὁ σκοπὸς τοῦ κόσμου, ὁ δίδων νόημα εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἀνθρώπων, διότι οἱ πάντες εἴμεθα δι' Αὐτοῦ ἠνωμένοι εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ συνανθρώπου καὶ σωζόμεθα ἐν Αὐτῷ.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

ΩΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ*

Ἔχομεν ἤδη ἀναφέρει, ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται βαθύτατα τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς κοινωνίας, προστρέχει πολλάκις ὄχι εἰς τὸν ἐξομολόγον οὔτε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸν ψυχολόγον ἢ καὶ τὸν ψυχαναλυτὴν.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ὑπάρχουν σήμερον πολλοὶ λειτουργοὶ τῶν ἐπιστημῶν αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται μὲ βάσιν τὰ δεδομένα μιᾶς ἐπιστήμης καθαρῶς ἐκκοσμιευμένης. Μιᾶς ἐπιστήμης δηλαδή, ἡ ὁποία δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τῆς τὸν θεῖον παράγοντα καὶ ἀγνοεῖ τελείως τὴν ἔννοιαν τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸ γεγονός τῆς πτώσεως. Ἐπομένως, διὰ μίαν τοιαύτην ἐπιστήμην, δὲν ὑφίσταται ἡ λυτρωτικὴ ἐπενέργεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ὡς δυνατότης οὔτε καὶ ὡς ἀναγκαιότης.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἐπισκεπτόμενος τὸν θεράποντα μιᾶς τοιαύτης ἐπιστήμης, γίνεται «πελάτης», ἀποτελεῖ μίαν «περίπτωσιν» ἢ καὶ ἓν «ἀντικείμενον ἐρεύνης». Τοῦτο αἰσθάνεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος καὶ μάλιστα εἰς βαθμὸν ἔντονον, ὅταν προστρέχῃ εἰς τὴν βοήθειαν τῆς ἐκκοσμιευμένης ψυχαναλύσεως, ὅτε δηλαδή ὑποχρεοῦται νὰ ὑποστῇ λεπτομερῆ «ψηλάφησιν» εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἰς ἓνα χῶρον, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος αἰσθάνεται ὡς ἱερὸν καὶ ἄβατον καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ κατ' οὐδένα τρόπον βλέμματα περιέργου, βλέμματα βέβηλα ἢ καὶ ἀκόμη βλέμματα, τὰ ὁποῖα δυνατόν νὰ εἶναι γεμᾶτα κατανόησιν, διότι βεβαίως ἐκλαμβάνουν αὐτὸν ὡς ἀσθενῆ, σπανίως ὁμως πλήρη στοργῆς καὶ ἀγάπης, ἡ ὁποία διασώζει πάντοτε τὸ στοιχεῖον τῆς ἀμοιβαιότητος.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ὑποτιμῆσω τὸ ἔργον τῶν λειτουργῶν αὐτῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης, οἱ ὁποῖοι προσφέρουν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 406 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

πολλάκις πολλές υπηρεσίας εις τὸν τομέα τῆς συμπαραστάσεως τοῦ «πελάτου» των, εις τὰ πλαίσια βεβαίως τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν. Ἀντιθέτως, ὀφείλομεν νὰ ὑπογραμμίσωμεν, ὅτι ἐκ τῶν συμπερασμάτων τῆς ἐπιστήμης πολλά ἔχει νὰ ἀφελθῆ καὶ ὁ πνευματικὸς τῆς Ἐκκλησίας. Πρέπει ὅμως ταυτοχρόνως νὰ σημειωθῆ, ὅτι ὁ πνευματικὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀντιγράψῃ διὰ τὸ ἔργον του «θύραθεν» μεθόδους, νὰ ἐργασθῆ δηλαδὴ ὡς «ψυχολόγος» καὶ «ψυχαναλυτής». Τοῦτο ἐὰν συμβῆ (καὶ συμβαίνει δυστυχῶς σήμερον εἰς τὰς ξένας Χώρας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ἀμερικὴν), οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὸ μυστήριον τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως. Τὸ ἱερὸν μυστήριον δὲν βασίζεται εἰς συμπεράσματα τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης, εἶναι καρπὸς τοῦ Πνεύματος²⁸ καὶ ὁ ἐξομολόγος εἶναι φορεὺς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Ὁ πνευματοφόρος οὗτος ἐξομολόγος ἔχει τελείως διαφορετικὰς δυνατότητας μελέτης καὶ γνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὅχι μέσῳ τῆς ψυχολογίας, ἀλλὰ μέσῳ τῶν θείων ἐλλάμψεων τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, μέσῳ τοῦ χαρίσματος τῆς διακρίσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ θὰ μένῃ ἄγνωστον εἰς μίαν ἐκκοσμιευμένην ἐπιστήμην.

Σκοπὸς τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστημῶν εἶναι κυρίως ἡ παροχὴ βοήθειας εἰς τὸν ἄνθρωπον, προκειμένου οὗτος νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς αὐτῆς· δὲν ὑπερβαίνει δηλαδὴ τὰ ὅρια τοῦ θανάτου. Δὲν ἐγγίζει τὸν χῶρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἐξομολόγησις ἀποσκοπεῖ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν πιστόν, τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.

Ἡ ἄνευ Θεοῦ ψυχανάλυσις δὲν δύναται νὰ βοηθήσῃ οὐσιαστικῶς τὸν ἄνθρωπον. Καθὼς προσφυῶς παρατηρεῖ ὁ Dr. William Brown, χρειάζομεθα ἀναμφιβόλως τὴν «ἀνάλυσιν». «Ἀλλά», συνεχίζει, «μεγαλύτεραν ἀνάγκην ἔχομεν τῆς συνθέσεως. Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ κατορθωθῆ αὐτὸ χωρὶς Θεόν, ὁ ὁποῖος χαρίζει τὴν ἐνότητα εἰς τὸν κόσμον;»²⁹.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

28. Πρβλ. Γαλ. 5,22, ὅπου ἀναφέρεται, ὅτι ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη εἶναι καρπὸς τοῦ πνεύματος.

29. John Sutherland Bonnel, Psychologie für Pfarrer und Gemeinde, Konstanz 1959, σ. 36.

ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΗΧΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ*

Ειδικώτερον ἐξεταζομένη ἡ λογοτεχνικὴ δημιουργία τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὴν νέαν ταύτην περίοδον, παρουσιάζεται κατὰ μὲν τὴν πεζογραφίαν προηγμένη, κατὰ δὲ τὴν θρησκευτικὴν ποίησιν τελειοποιουμένη. Εἰς ὅ,τι δ' ἀφορᾷ τὴν κοσμικὴν ποίησιν, ἐμφανίζεται μὲν αὕτη ἐξελισσομένη, πλὴν ἀποβλέπουσα μᾶλλον πρὸς πρακτικούς σκοπούς καὶ ἐπιδιώκουσα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐπίδειξιν πολυγνώσιας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν εὐκολωτέραν διδασκαλίαν πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ἥτοι τῆς φιλοσοφίας, τῆς γραμματικῆς, τῆς ρητορικῆς, τῆς ἱατρικῆς, τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς ἀστρονομίας. Ἡ εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων αἰῶνων τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς παρατηρουμένη τάσις πρὸς μεγαλυτέραν ἀπλοποίησιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἤρχισεν ἀνακοπτομένη ἀπὸ τοῦ 10ου αἰῶνος, ὅτε ἐξεδηλώθη ἀσθενέστερον κατ' ἀρχάς, ἰσχυρότερον κατόπιν, ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Μετὰ τὴν πλήρη δὲ κυριαρχίαν τοῦ κλασικισμοῦ, κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα καὶ μετέπειτα, ἡ τάσις αὕτη ἀνεκόπη παντελῶς εἰς τὰς τάξεις, κυρίως, τῶν λογίων.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ὅμως ἐποχὴν, ἤρχισε χρησιμοποιουμένη συστηματικῶς καὶ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα πρὸς λογοτεχνικούς σκοπούς. Καὶ ἐγράφη εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτὴν, ἀλληλοδιαδόχως, σειρὰ ὅλη λογοτεχνημάτων, ἅτινα, ἀποτελοῦντα ἴδιον μέρος τῆς ὅλης βυζαντινῆς λογοτεχνίας, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἡ ἀπαρχὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας.

Οὕτως, ἐρχόμεθα εἰς τὴν τραγικὴν ἐκείνην στιγμήν, ὅπου ἡ καρδιά τοῦ Βυζαντίου ἔπαυσε νὰ κτυπᾷ. Ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία διελύθη καὶ ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπεδουλώθη. Ὁ ἑλληνικὸς ὀρίζων, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἐκαλύφθη μὲ πικρὰ μαῦρα νέφη. Οἱ Ἕλληνας ὁμοιάζουν μὲ τὰ τρομαγμένα ἐκεῖνα πουλιά, πού, ὅταν ἐκσπάσῃ ἡ καταιγίδα, τρέχουν ἀλλόφρονα πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις ζητοῦντα σωτηρίαν.

Ἄρα γε τὸ πᾶν ἐχάθη; Δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς σωτηρίας; Ἡ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον χιλιετηρίδα ἐκλάμψασα βυζαντινὴ μεγαλοπρέπεια ἐσβέσθη διαπαντός; Ὅχι! Ὅ,τι σήμερον ἐορτάζομεν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 409 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

ἀγαλλόμενοι, ἔχει τὴν ἀρχὴν του οὐχὶ εἰς τὸ 1821, ἀλλ' εἰς τὴν 29ην Μαΐου 1453. Τὸ μεγαλεῖον τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ φυλῆς ἀκτινοβολεῖ καὶ τὴν φοβεράν ταύτην στιγμήν λαμπρῶς. Κι' ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἀκούονται οἱ τρομεροὶ κρότοι τῶν ἐχθρικών ὅπλων, ἀπὸ τὸ ἄλλο βλέπομεν τὸν "Ἑλληνα νὰ παρηγορῆ κι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν κλαίουσαν Παναγίαν, ἐπὶ τῇ ἐπελθούσῃ συμφορᾷ.

Ἄναμφιβόλως, ποτὲ ἄλλοτε ἢ ἐκκλησιαστικῆ βυζαντινῆ ψαλμωδία καὶ τὸ ἑλληνικὸν δημοτικὸν ἄσμα δὲν συνήντησαν τόσον δυνατὰ τοὺς "Ἑλληνας, ὅσον κατὰ τὴν περίοδον τῆς μακαρίωνος δουλείας. Ὁ δὲ ποιητικὸς λόγος μὲ τὴν θείαν πνοήν του ἐνεταφίασε τόσον προσεκτικὰ τὸν τελευταῖον αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου μέσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν καρδίαν, ὥστε αὕτη νὰ ζῆ πλέον ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ τὸ γλυκὺ ὄραμα τῆς ἐλευθερίας.

Ἰδοῦ, διατί ἡ λογοτεχνικὴ ἑλληνικὴ παράδοσις δὲν διακόπτεται μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ συνεχίζεται μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος, ὡς μεταβυζαντινὴ περίοδος τῆς λογοτεχνίας. Ἡ Ἑλληνικὴ λογοτεχνικὴ δημιουργία τῆς περιόδου ταύτης ἀκολουθεῖ τὴν ἰδίαν πορείαν τῆς προγενεστέρας ἐποχῆς. Εἶναι ἀκριβῶς, ἡ ἴδια κατὰ τε τὸ πνεῦμα, τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, παρὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, πού ἐδοκίμασεν αὐτή.

Οὕτω, φθάνομεν εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν, ἣτις ἐξεταζομένη ἐν τῇ ἀνελιξεί ἀπὸ τῆς προεπαναστατικῆς ἀκόμη περιόδου μέχρι σήμερον, ἐμφανίζεται παρακολουθοῦσα καὶ τὰς ιδέας καὶ τὰς διαφόρους περιπετείας τοῦ Ἔθνους. Τὸ δὲ κυριώτερον γνῶρισμά της, παρὰ τὰς γλωσσικὰς διακυμάνσεις, παραμένει πάντοτε ἡ βαθυτάτη συνείδησις τῆς διὰ μέσου τῆς ἱστορίας ἀδιακόπου συνεχείας καὶ διαδρομῆς τῆς φυλῆς, ἡ αὐθόρμητος συναίσθησις τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ κρίκον ἀλύσειος μηδέποτε διασπασθείσης εἰς ὀλόκληρον τὴν ἔκτασιν τριῶν χιλιετηρίδων καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἀνασυνδέσειος τῶν ἀρχαιοτάτων γονίμων στοιχείων μετὰ τῶν ἐπικαίρων κατευθύνσεων.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, κρίνομεν ἀναγκαῖον, ὅπως ἀσχοληθῶμεν δι' ὀλίγων μὲ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τοῦ ἐντέχνου λόγου, πού εὐρίσκονται ἐγγύτερον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ διερμηνεύουν ἐντονώτερον τὰς ἐθνικοθρησκευτικὰς του πεποιθήσεις. Ταῦτα εἶναι ἡ δημῶδης ποίησις ἐξ ἐνός καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποιητικὴ ἐξ ἑτέρου, αἵτινες ἐπενδύομεναι μὲ τὸ λεπτὸν ἔνδυμα τοῦ ἔχου, δημιουργοῦν μίαν ἀνόθευτον ἐθνικοθρησκευτικὴν ἀτμόσφαιραν,

όπου και όταν ακούωνται. Ἡ δημώδης ἑλληνική ποίησις εἶναι, ὡς γνωστόν, κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ ποίησις τῶν δημοδῶν ἁσμα-
των, διότι, ποίησις ἄνευ μουσικῆς, ἰδίως παρὰ τῷ λαῷ, εἶναι τι
ἄγνωστον. Ἐδῶ ὁ λόγος καὶ ὁ ἦχος συναντῶνται τόσον δυνατὰ, διὰ
νὰ ἐκφράσουν εἴτε τὰ ποικίλα αἰσθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ,
εἴτε τὴν ἀφήγησιν διαφόρων ἱστορικῶν καὶ μυθικῶν γεγονότων.
Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς περιλαμβάνει ἅπαντα τὰ ἄσματα αὐτοῦ ὑπὸ τὸ
ὄνομα τραγούδι, μέσα εἰς τὸν κύκλον τοῦ ὁποίου διακρίνει ἀρκετὰς
κατηγορίας, ἀνταποκρινομένας εἰς τὸ εἶδος ὑποθέσεως ἑνὸς ἐκά-
στου. Οὕτω, διακρίνονται εἰς τραγούδια κλέφτικα, μοιρολόγια,
κάλαντα, ἐργατικά, γαμήλια, τῆς ξενητεῖας κ.λ.π. Θὰ σταθῶμεν
μὲ τὸν προσήκοντα σεβασμὸν ἔμπρὸς εἰς ἐκεῖνα τῶν κλεφτῶν καὶ
ἀρματωλῶν, διότι ταῦτα ἀποτελοῦν τὴν γλυκυτέραν ἔκφρασιν τοῦ
ἐθνικοῦ ἡμῶν μεγαλείου.

«Καὶ στὴν ψηλὴ μου τὴν κορφή, στὸν Ἄηλιὰ στὴ ράχη,
κουρνιαῖζει κι' ἀντρειώνεται ἀητὸς μὲ δύο κεφάλια
καὶ μέσ' στὰ νύχια του κρατεῖ βασιλικὸ κεφάλι·
καὶ κάθε μέρα τὴν ἀυγὴ στὸ κρούξιμο τοῦ ἡλιοῦ
κυττάει τὴν Ἀγια Σοφία καὶ χύνει μαῦρο δάκρυ».

(Συνεχίζεται)

ΣΑΒΒΑΣ Ι. ΣΑΒΒΑΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἐπιφέρει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
(Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς
τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμ-
βάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ
Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Να-
οῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ
ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιο-
θήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγ-
γράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐξ 100 δραχμῶν ἐτησίαν
συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Πε-
ριοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ δ. Θ.

(1876 - 1938)

Ο ΑΠ' ΑΜΒΩΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ*

Ζ'. «ΚΗΡΥΓΜΑ, ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ».

Εισηγήσεις ἀναγνωσθεῖσα τῇ 9ῃ Ὀκτωβρίου 1929, ἡμέραν Τετάρτην (ὥραν 9.15' - 10 π.μ.) ἐνώπιον τῶν Συνέδρων τοῦ ἐν Παρισίοις συγκληθέντος Συνεδρίου τῶν κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θυατείρων³³.

«Διαπιστώσας ὁ εἰσηγητὴς ἐν ἀρχῇ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ μετὰ ποιᾶς τινος δυσφορίας ἀκροῶνται τοῦ κηρύγματος καὶ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ τινες ἀμφισβητοῦντες κατ' ἀρχὴν τὴν χρησιμότητα καὶ παρουσίαν καθόλου τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ δὴ καὶ τῇ Θεῖα Λειτουργίᾳ, προκειμένου περὶ τοῦ χρόνου τοῦ κηρύγματος, εἶπεν, ὅτι τοῦτο δέον νὰ γίνηται ὄχι μόνον κατὰ τὰς ἄλλας τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας, κηδείας, γάμους καὶ βαπτίσεις καὶ νὰ εἶναι σύντομον, μὴ ὑπερβαῖνον τὰ 20 λεπτὰ τῆς ὥρας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τόπον, τὸ κήρυγμα πρέπει νὰ γίνηται ἐν τῷ Ναῷ, ἵνα μὴ ἀπομακρύνηται ὁ κόσμος ἐκ τοῦ τόπου τῆς λατρείας καὶ ἵνα συνδέηται τοῦτο πάντοτε μετὰ τῶν ἐν τῷ Ναῷ τελεσιουργουμένων, ἐπεξηγοῦν καὶ διασαφηνίζον ταῦτα. Ἐννοεῖται, ὅτι ἐν περιπτώσει τελέσεως μυστηρίου τινὸς κατ' οἶκον δύναται ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς, δραττόμενος τῆς παρουσιαζομένης εὐκαιρίας, νὰ εἴπη σχετικὰ τινα πρὸς τὸ τελούμενον μυστήριον καὶ τῆς σχέσεως τῶν Χριστιανῶν πρὸς αὐτό.

Μολονότι δὲ τὸ κήρυγμα ὀφείλει νὰ γίνηται μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν τούτοις λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀπροθυμίας τῶν Χρι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 413 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

33. Πρβλ. «Περίληψις τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου τῶν κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θυατείρων», Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» σελ. 11-13 καὶ 21-22, Θεσσαλονίκη 1929.

στιανῶν, ὅπως προσέρχονται εἰς τὸν Ναὸν ἐγκαίρως, δύναται κατὰ συγκατάβασιν νὰ γίνηται μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας.

Τὸ περιεχόμενον τῶν κηρυγμάτων ἡμῶν, τῶν διακονουμένων ἐν περιβάλλοντι Προτεσταντικῷ καὶ Παπιστικῷ, ὀφείλει νὰ εἶναι ὄχι μόνον διδασκτικόν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητικὸν τῆς ἡμετέρας πίστεως ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας. Δὲν πρέπει ὁμῶς νὰ παρορᾶται καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἰκανῆ καὶ τούτου χαλάρωσις παρατηρεῖται.

Γλῶσσα τοῦ κηρύγματος πρέπει πάντως νὰ εἶναι ἡ Ἑλληνική, σαφὴς καὶ καταληπτή, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἰδίᾳ τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον καὶ τὴν ἀντιληπτικότητα αὐτοῦ. Ξένη γλῶσσα εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιῆται ἐν περιπτώσει τελέσεως ἱεροτελεστίας, ἧς μετέχουσι καὶ ξένοι π.χ. μικτοῦ γάμου.

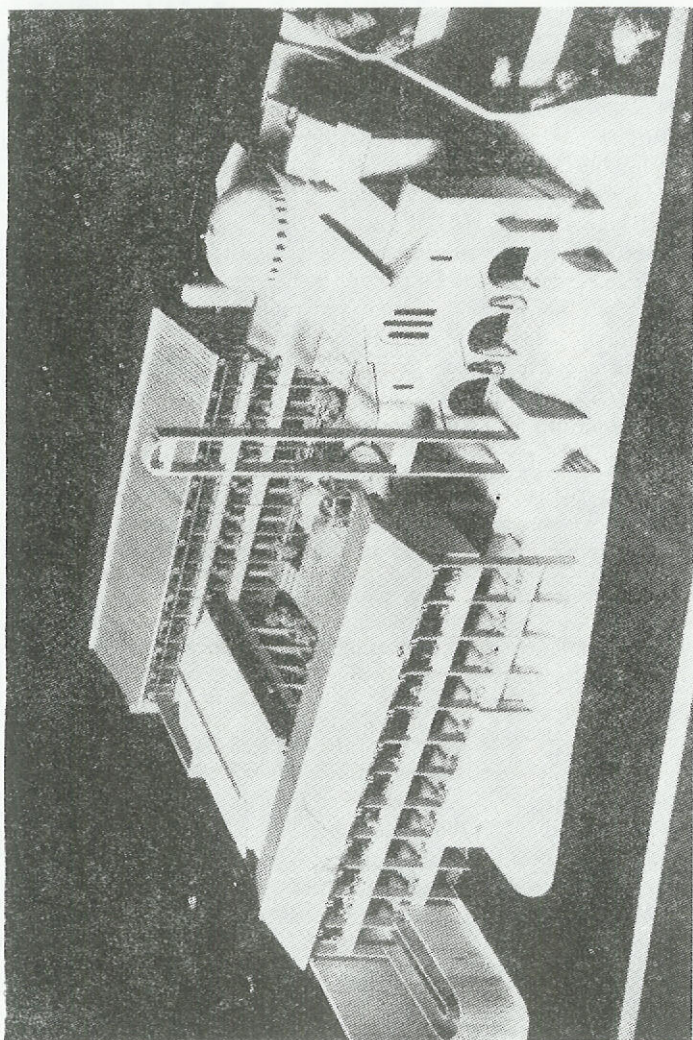
Λόγω τῆς σπουδαιότητος, ἣν ἔχει τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, ὀφείλομεν συντόνους νὰ καταβάλωμεν προσπαθείας, ἵνα ἰδρυθῶσιν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς Κοινότησι τοῦ Ἐξωτερικοῦ Δημοτικὰ τετρατάξια Σχολεῖα, ἀνεγνωρισμένα ἐπισήμως ὑπὸ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν»³⁴.

Τῆς εἰσηγήσεως ἐπηκολούθησε συζήτησις, τὴν ὁποίαν ἔκλεισε μὲ σύντομον ἀνακεφαλαίωσιν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου ἀείμνηστος Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανός, ὁ ὁποῖος παρέπεμψε τὴν περαιτέρω μελέτην τῶν προβλημάτων τοῦ ζητήματος τούτου εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ εἰσηγητοῦ, ἡ ὁποία καὶ ὑπέβαλε τὰ πορίσματά της κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου.

Τὰ πορίσματα ταῦτα, ὅκτῳ ἐν συνόλῳ, ἐπικυροῦν τὰ ἤδη ἀνωτέρω λεχθέντα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ καὶ πρὸς ταῖς ἄλλοις ἡ Ἐπιτροπὴ φρονεῖ: 1) «Ὅτι διὰ τὴν τακτικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κηρύγματος ἀνάγκη, ὅπως οἱ ἀπανταχοῦ πνευματικῶς προϊστάμενοι συνεννοηθῶσιν ἐγκαίρως μετὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίῶν πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης βλάβης τῶν συμφερόντων τῶν Ἱ. ναῶν...» καὶ «8) ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ἀνταλλαγῆς ἱεροκλήρων μεταξὺ τῶν Κοινοτήτων πρὸς μείζονα καρποφορίαν»³⁵.

34. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 11—12. Τοιοῦτον Ἑλληνικὸν Σχολεῖον ἱδρυσεν ἐν Λειψίᾳ ὁ Παρασκευαΐδης, τὸ ἵποῖον διηύθυνεν ὁ ἴδιος καὶ εἰς τὸ ἵποῖον ἐδίδαξεν ἀμισθί καθ' ἕλα τὰ ἔτη τῆς ἐν Λειψίᾳ δράσεώς του.

35. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 22.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Νικοδήμου
ἀνεγερθὲν εἰς Σπάτα Βιλιξὸν Κέντρον.

Ἐκκλησία καὶ Κόσμος

«ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ»

Ἀνάμεσα στὶς πιὸ ἡχηρὲς πραγματικότητες, ποὺ ὀλοένα κατακλύζουν καὶ ἐλέγχουν τὴν ζωὴν μας μὲ τὴν κίνησί τους, τὴν ζωντανία τους καὶ τὴν ἀσυνήθιστα πληθωρική παρουσία τους, εἶναι ἀσφαλῶς καὶ ἡ νεότητα. Εἶναι μία νέα δύναμι τοῦ καιροῦ μας ἀπληστη καὶ ἀσίγηστη, ποὺ κατακυριεύει τὸν πλανήτη μας. Προβάλλει συνεχῶς τὰ αἰτήματά της, τὶς ἀντιφάσεις της, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμμονή της νὰ ζήσει, ὅπως θέλει. Νὰ σκοπεύσῃ ὅποιους στόχους ἐπιθυμεῖ. Νὰ διαμαρτυρηθῇ ἔντονα. Νὰ ὑποστηρίξῃ τὶς θέσεις καὶ τὶς νέες ἰδέες της. Νὰ τρομοκρατήσῃ ἀκόμη τὶς παλαιότερες γενιές μὲ τὰ κορυφαῖα συνθήματά της· τὸ ξεχείλισμα τῆς ἀδημονίας της. Τὸ προσωπικό, τελειῶς διαφορετικό, ἦθος της.

Βέβαια, πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ ἀπὸ φόβο ἢ ἄγνοια ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ νέοι φέρνουν τὴν ἀνθρωπότητα στὰ πρόθυρα τοῦ ὀλέθρου. Ὅτι εἶναι οἱ νεκροθάφτες τῆς ἀνεκτίμητης κληρονομιάς ἐνὸς μοναδικοῦ πολιτισμοῦ μὲ πλούσια παράδοσι καὶ ὅτι οἱ ὑπερβολικὲς ἐκτροπές τους θανατώνουν τὰ βαθύτερα θέληγτρα τῆς ζωῆς.

Τὸ γεγονός, ὡστόσο, εἶναι πῶς οἱ νέοι ἀποτελοῦν ἕναν ἄλλον κόσμο! Ἐναν κόσμο ἰδιαιτέρο στὴ νοστροπία, στὸν τρόπο ποὺ ἀντιμετωπίζει τὴ ζωὴ τους καὶ τὸ μέλλον τους καὶ ποὺ βρίσκεται σὲ μία τεράστια ἀπόστασι ἀπὸ κάθε προηγούμενη γενιά.

Σήμερα οἱ νέοι αἰσθάνονται πιὸ αὐτόνομοι σὰν ἄτομα. Ζοῦν ἔντονα καὶ ἀπολαμβάνουν τὰ ἀγαθὰ, ποὺ οἱ μεγαλύτεροι, ἂν καὶ τὰ δημιουργήσαν μὲ τὸν μόχθο τους βασικά, τὰ στερήθηκαν. Μιλοῦν περισσότερο γιὰ ἕνα δικό τους κόσμο, πιὸ ἐλευθερωμένο. Καὶ ἔχουν τὴν αἴσθησι μιᾶς πραγματικότητος, ποὺ μέσα στὴν πολυφωνική καὶ φλεγόμενη ἐποχὴ μας οἱ παλαιότεροι δὲνμποροῦν συνήθως νὰ καταλάβουν!

«Ἐχουμε μέσα μας περισσότερη ἀλήθεια, σημειώνει ἕνας νέος 22 χρονῶν, ἀπὸ ὅση εἶχαν καὶ ἔχουν οἱ παλαιότερες γενιές. Βλέπουμε διαφορετικὰ τὰ πράγματα καὶ φυσικὰ ἔχουμε σύμμαχό μας τὴν ἐποχὴ, ἡ ὁποία, ἂν καὶ δὲν συγχωρῇ τὰ πάντα, ἐν τούτοις δίνει πολλὰ εὐκαιρίες νὰ κάνῃ κανεὶς πράγματα, ποὺ ἄλλοτε θὰ ἦταν εἴτε ἐξωφρενικά εἴτε ἀκατόρθωτα. Μποροῦμε νὰ βλέπουμε

τῆ ζωῆ μας ὄχι ὅπως μᾶς τὴν δίδαξαν, ἀλλὰ ὅπως εἶναι ἢ τοῦλάχιστον ὅπως τὴ νοιῶθουμε».

Ἔτσι τὰ νιάτα σ' ὄλη τὴν ὑφήλιο ἔχουν μιὰ ζωντανὴ παρουσία καὶ μιὰ ἀεικίνητη ζωτικότητα, πού, στ' ἀλήθεια, ἐντυπωσιάζει τὸν καθένα, πού δὲν κατέχεται ἀπὸ ἐνθουσιασμό, λαχτάρα καὶ ἐλπίδα.

Ὅμως ἡ ζωὴ ἦταν πάντα γεμάτη ἀντιφάσεις. Κάθε ἐποχῆ, ὅσο καλῆς ποιότητος βίο καὶ ἂν εἶχε, ἀντιμετώπιζε ἀνακατὰ-ξεις ἠθικῶν ἀξιών, συγκρούσεις, ἀπαιτήσεις δικαιοματῶν καὶ δαίμονες δυσαρμονίας καὶ ταλαντεύσεων.

Μέσα σ' αὐτὴ, λοιπόν, τὴν ἀντιφατικότητα ἐκφράζουν καὶ οἱ νέοι σήμερα τὸ δικαίωμα τους γιὰ ζωὴ. Ἐκδηλώνουν τὴν πληθωρικὴ ζωντάνια τους, ἀλλὰ καὶ προσανατολίζουν τὸν ἑαυτὸν τους στὰ καυτὰ θέματα τοῦ βίου. Ἀκριβῶς, ὅπως κάνουν καὶ ἕνα πλῆθος νέοι μὲ θετικὴ καὶ δημιουργικὴ συμβολὴ στὴν κοινωνία.

Ἐνας ἀπὸ τὴν ομάδα τῶν Μπήτλς, ὁ Τζῶρτζ Χάρισσον, πού παλαιότερα εἶχαν τόσο ἀναστατώσει τὸν πλανήτη μας, εἶναι τώρα ἕνα ἀνθρωπιστικὸ παράδειγμα πρώτου μεγέθους, κι' ἄς εἶναι ἡ ἐμφάνισί του ἐξωτερικὰ μὲ γένεια, μαῦρα γυαλιὰ καὶ ἰδιότροπο ντύσιμο.

Μὲ δική του πρωτοβουλία ὁ νέος αὐτὸς ὀργάνωσε συναυλία στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ κατάφερε νὰ συγκεντρώσῃ τὸ ἐκπληκτικὸ ποσὸν τῶν 6 ἑκατομμυρίων λιρῶν γιὰ τὴν περίθαλψι τῶν παιδιῶν, πού ὑπῆρξαν θύματα τοῦ πολέμου στὸ Ἀνατολικὸ Πακιστάν.

«Ἐκανα τὸ καθῆκον μου, τίποτα περισσότερο», εἶπε σὲ ἐρώτησι, γιὰτὶ δὲν θέλει νὰ διαφημίζεται τὸ ὄνομά του.

Νά, λοιπόν, πού τὸ θάρρος τοῦ ἰδανικοῦ τὸ συνοδεύει καὶ ἡ ταπεινώσι τοῦ ἥθους.

Τὸ ποσὸν αὐτό, πού εἶναι τὸ μεγαλύτερο πού συγκεντρώθηκε ποτὲ γιὰ ἕνα τέτοιο ὑψηλὸ σκοπὸ μὲ πρωτοβουλία ἑνὸς καὶ μόνου ἀτόμου, εἶναι καὶ μιὰ τρανὴ ἀπόδειξι, ὅτι οἱ νέοι ὅλου τοῦ κόσμου μποροῦν καὶ θέλουν, ὄχι μονάχα νὰ ζήσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ συμβάλουν μὲ τὸν δικὸ τους ὅμως τρόπο στὴν οἰκοδομὴ τῆς κοινωνίας. Μιᾶς κοινωνίας ὅμως, ὅπως ἐκείνοι τὴν ἐπιθυμοῦν καὶ ὅπως ἐκείνοι τὴν σχεδιάζουν γιὰ τὸ μέλλον τους.

Καὶ σὰν ἄνθρωποι τοῦ μέλλοντος, μήπως δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὀραματισθοῦν τὸ μέλλον, ὅπως αὐτοὶ τὸ αἰσθάνονται;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

239. Πρέπει να ψάλλεται κατά την ακολουθίαν τῆς παρακλήσεως τὸ ἀντίφωνον τῶν ἀναβαθμῶν τοῦ δ' ἤχου; (Ἐρώτησις Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Π.).

Ἡ ἀκολουθία τῆς παρακλήσεως ἔχει καταρτισθῆ κατὰ μίμησιν τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου. Εἶναι δηλαδὴ ἕνας συντετμημένος καὶ ὀλίγον ἰδιόρρυθμος θεομητορικὸς ὄρθρος. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς αὐτὸν θὰ μπορούσε νὰ ἔχη καὶ ἀναβαθμούς, ἀν ἡ μίμησις ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ ἑορταστικοῦ ὄρθρου, ἢ καὶ ὄχι, ἀν ὡς βάσις ἐλαμβάνετο ὁ ὄρθρος τῶν καθημερινῶν.

Στὴν ἔντυπο παράδοσι τῆς ἀκολουθίας τῆς παρακλήσεως παρατηρεῖται μία διάστασις, ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ, μεταξύ Ὁρολογίων καὶ Εὐχολογίων. Τὰ Ὁρολόγια, ἕσα τοῦλάχιστον μόρρεσα νὰ ἰδῶ (ἔκδ. Βενετίας 1855, Κωνσταντινουπόλεως 1900, Ἀθηνῶν 1915, Ἀποστ. Διακονίας 1957 καὶ 1963), ἔχουν τὸ ἀντίφωνο τοῦ δ' ἤχου μεταξύ κοντακίου καὶ προκειμένου. Ἀντιθέτως τὰ Εὐχολόγια καὶ τὰ Ἀγιασματάρια, πού τὰ ἀκολουθοῦν, ἀμέσως μετὰ τὸ κοντάκιο προσθέτουν «Καὶ εὐθὺς τὸ προκείμενον· Μνησθήσομαι...», δὲν προβλέπουν δηλαδὴ τὴν ψαλμωδία τῶν ἀναβαθμῶν (Εὐχολόγιον τὸ μέγα ἔκδ. Βενετίας 1760, 1832, Ἀγιασματάριον, ἔκδ. Βενετίας 1869, Ἀθηνῶν πολλὰς ἄνευ ἔτους). Ἀπὸ τὰ Ὁρολόγια τὸ ἀντίφωνο τῶν ἀναβαθμῶν τοῦ δ' ἤχου εἰσῆχθη στὴν ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου τοῦ Μ. Σαλιβέρου (Ἀθῆναι 1927) καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὸ Μικρὸν Εὐχολόγιον τῆς Ἀποστ. Διακονίας (Ἀθῆναι 1963). Εἶναι γνωστὸ, ὅτι τὰ Ὁρολόγια ἐκπροσωποῦν τὴν μοναχικὴ λειτουργικὴ παράδοσι, ἐνῶ τὰ Εὐχολόγια μᾶλλον πρόσκεινται πρὸς τὴν ἐνοριακὴν πρᾶξιν. Εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι ἡ παράδοσις τῶν Εὐχολογίων καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι ἀρχαιοπρεπεστέρα, ἀν καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ τὸ ἐπιβεβαιώσωμε ἀπὸ τὴν μελέτη τῆς χειρογράφου παραδόσεως. Ἴσως οἱ ἀναβαθμοὶ προσετέθησαν μεταγενεστέρως γιὰ νὰ ὁμοιάσῃ καὶ ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ ἀκολουθία τῆς παρακλήσεως πρὸς τὸν ἑορταστικὸν μοναχικὸν ὄρθρον, γιὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ, κατὰ μίμησιν ἐκείνου, πανηγυρικωτέρα.

Στὴν πρᾶξιν ὅμως αὐτὸ δὲν ἐπεκράτησε, ἀφοῦ μάλιστα οἱ ἀ-

ναβαθμοὶ δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἰδιαίτερο, ποὺ νὰ τοὺς συνδέῃ πρὸς τὸν θεομητορικὸ παρακλητικὸ κανόνα.

240. Κατὰ τὰς παρακλήσεις, ποῦ πρέπει νὰ λέγωνται αἱ αἰτήσεις· πρὸ τῆς ἀγίας τραπέζης, πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Κυρίου ἢ πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου; (Ἐρώτησις Πανος. Ἀρχιμ. Π.).

Αἱ αἰτήσεις ἀπευθύνονται πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν. Τοῦτο εἶναι ἐμφανὲς καὶ ἀπὸ τὴν ἐκφώνησιν ποὺ τις συνοδεύει· «Ὅτι ἐλεήμων... καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι...». Ἄν πρέπη πρὸς κάπου νὰ στραφῇ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ἀπαγγελία των — γιὰτι πολλὰς αἰτήσεις καὶ εὐχὰς ἀκόμη καὶ σήμερον λέγονται, κατὰ τὴν ἀρχαία τάξι ἀπὸ τὸν ἱερέα βλέποντα πρὸς τὸν λαὸ — τοῦτο θὰ προσδιορισθῇ ἀπὸ ὅσα ἐσημειώσαμε ἀνωτέρω. Δὲν θὰ εἶναι δηλαδὴ ὀρθὸν νὰ εἶναι ἐστραμμένος ὁ ἱερεὺς πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, γιὰτι οἱ αἰτήσεις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ τροπάρια, δὲν ἀπευθύνονται πρὸς τὴν Παναγία. Μικρότερο λάθος θὰ ἦταν νὰ εἶναι ἐστραμμένος πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Πολλὰς εὐχὰς, ὅπως π.χ. οἱ εὐχὰς τοῦ ὀρθρου καὶ ἡ ὀπισθάμβωνος, ποὺ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, λέγονται σήμερον, ἴσως ὄχι δογματικῶς ὀρθῶς, πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ θὰ μπορούσε κάπως νὰ αἰτιολογηθῇ ἀπὸ τὸ Κυριακὸ λόγιον· «Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα» (Ἰωάν. 14,9). Παρ' ὅλα αὐτὰ ὀρθότερα, νομίζω, εἶναι νὰ λέγονται πρὸ τῆς ὡραίας πύλης ἢ πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου, πρὸς τὸ ὁποῖο, τὸν ἐπίγειο θρόνον τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, ἀνέρχονται οἱ προσευχὰς τῶν ἁγίων.

241. Εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς προσκομιδῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν λέγεται· «Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς... καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...» ἢ μόνον «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...»; (Ἐρώτησις Πανος. Ἀρχιμ. Π.).

Ἡ ἀπόλυσις στὴν ἀκολουθία τῆς προσκομιδῆς εἶναι νεώτατο στοιχεῖο, ποὺ, καθ' ὅσον γνωρίζω, δὲν ἀπαντᾷ σὲ χειρόγραφα παλαιότερα τοῦ ἸΔ' αἰῶνος. Ἡ προσκομιδὴ μέχρι τότε φαίνεται, ὅτι ἐτελειώωνε μὲ τὴν εὐχὴ τῆς προθέσεως. Ἡ πρώτη ἔνδειξις γιὰ τὴν προσθήκην τῆς ἀπολύσεως δίδεται ἀπὸ τὴν Διάταξιν τοῦ Φιλοθέου (ἸΔ' αἰών), ποὺ μετὰ τὴν εὐχὴ προσθέτει· «καὶ μετὰ τοῦτο θυ-

μιάσας αὐτὸς ὁ ἱερεὺς τὴν πρόθεσιν ποιεῖ καὶ ἀπόλυσιν αὐτόθι») (κῶδιξ Παντελεήμονος 6277-770). Ὁ τύπος τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπολύσεως προσδιορίζεται σὲ πολὺ νεώτερα σχετικῶς χειρόγραφα, ἀπὸ τοῦ ις' αἰῶνος καὶ ἐξῆς. Τὴν παραθέτομε κατὰ τοὺς κώδικας Ἐθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 766, 751, 770, 771, 773 καὶ 765: «Καὶ ἡ ἀπόλυσις αὕτη: Καὶ εἰ μὲν ἔστι Κυριακὴ, λέγει· “Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς ὁ ἀληθινός”. Εἰ δὲ ἄλλη ἡμέρα οὕτως· “Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν”». Τὴν ἰδίαν μορφήν διατηρεῖ καὶ σ' ὅλα, καθ' ὅσον γνωρίζω, τὰ χειρόγραφα καὶ στίς παλαιές, ἀλλὰ καὶ στίς νεώτερες ἐκδόσεις τῶν Ἱερατικῶν καὶ Εὐχολογιῶν.

Ἰπὸ τὴν μορφήν «Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθεὶς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν...» γιὰ τίς καθημερινές καὶ μὲ τὴν προσθήκην «καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...» γιὰ τίς Κυριακὰς παρουσιάζεται γιὰ πρώτη φορά, ἀπὸ ὅσο μπόρεσα νὰ διαπιστώσω, στίς ἐκδόσεις Μ. Σαλιβέρου, ἐπιμελεία Ν. Παπαδοπούλου. Στὸ Εὐχολόγιον τίθεται σὲ ὑποσημείωσι, ἐνῶ στὸ κείμενο διατηρεῖται τὸ παραδεδομένο «Χριστὸς ὁ ἀληθινός...» (Ἐθναί 1927, σελ. 31, ὑποσ. 1: «Συνήθως οὕτως· Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθεὶς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν (εἰ δὲ ἔστι Κυριακὴ λέγεται καὶ τό· ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν) Χριστὸς ὁ ἀληθινός»). Στὸ Ἱερατικὸν υἱοθετεῖται πλήρως καὶ εἰσάγεται στὸ κείμενο τῆς ἀπολύσεως (Ἡ θ. λειτουργία... Γ. Καρυόλη—Ν. Παπαδοπούλου, σελ. 33: «Ὁ (ἐν) σπηλαίῳ γεννηθεὶς... (εἰ δὲ ἔστι Κυριακὴ λέγει· καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν) Χριστός...»).

Ἡ ἀνωτέρω ἀπόλυσις ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀπολύσεως τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων. Εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ νεώτερος συμβολισμὸς τῆς προσκομιδῆς τὴν συνδέει πρὸς τὴν γέννησι τοῦ Χριστοῦ. Σ' αὐτὸν ὀφείλονται ἡ εἰσαγωγὴ τῆς φράσεως «Καὶ ἔλθων ὁ ἀστὴρ ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον», πού συνοδεύει τὴν ἐπίθεσι τοῦ ἀστερίσκου, καὶ ἡ εἰκὼν τῆς γεννήσεως, πού κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους τοποθετεῖται ἢ ζωγραφεῖται στὴν κόγχην τῆς προσκομιδῆς. Ὁ συμβολισμὸς αὐτὸς εἶναι μεταγενέστερος καὶ ἐντελῶς δευτερεύων. Ἐφ' ὅσον δὲ καὶ οἱ δόκιμες ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν βιβλίων μένουσιν πιστὲς στὴν παλαιὰ ὀρθὴ μορφήν τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπολύσεως («Χριστὸς ὁ ἀληθινός...» ἢ «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστός...») γιὰ τίς Κυριακὰς, δὲν θὰ πρέπη νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ αὐτὴν.

Στὸ θέμα τοῦ συμβολισμοῦ τῆς προσκομιδῆς θὰ ἐπανελθωμεν ἐξ ἀφορμῆς ἄλλης ἐρωτήσεως, πού ἀναφέρεται εἰδικῶς σ' αὐτόν.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΩΝΑ

Ἡ ἱστορία τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ εἶναι πολύτιμη γιὰ τὰ διδάγματα τῆς ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου.

Ἴδου μερικὰ ἀπὸ αὐτά. Ὁ Θεὸς φαίνεται νὰ καλῆ τὸν Ἰωνᾶ στὸ κηρυκτικὸ ἔργο ξαφνικά, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ὑποπτεύεται οὔτε περίμενε τέτοιο κάλεσμα. Οἱ δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν μέγало Μωϋσῆ, δείχνουν διάθεση νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀποστολῆς πού τοὺς ἀναθέτει ὁ Κύριος. Τοὺς κινεῖ σ' αὐτὴ τῆ στάση τὸ ταπεινὸ τους φρόνημα, ἡ συναίσθησις τῆς ἀναξιότητός τους.

Ὁ Ἰωνᾶς θέλει καὶ αὐτὸς νὰ ξεφύγῃ. Ἀλλὰ τὸ δικό του κίνητρο εἶναι διάφορο. Τῆ στάση του ἐμπνέει μόνῃ ἡ δειλία, ἡ ἀνθρώπινη λιποψυχία. Πρᾶγμα πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ἀγνή ταπεινοφροσύνη, πού εἶναι θυγατέρα τῆς μεγάλης πίστεως, τῆς ἀδολῆς προαιρέσεως ἀπέναντι στὸν Θεό.

Δὲν πηγαίνει λοιπὸν ὁ Ἰωνᾶς στὴ μεγάλη πόλη, τὴ Νινευή, ὅπου ὁ Κύριος τὸν πρόσταξε, νὰ κηρύξῃ μετάνοια στοὺς κατοίκους τῆς, φτασμένους πλέον στὰ ἔσχατα ὄρια τῆς ἁμαρτίας, ὥστε καὶ ἡ κραυγὴ τῆς κακίας τους νὰ ἀνεβῆ στὸν οὐρανὸ, προκαλώντας τὴ θεία δικαιοσύνη.

Τὸ προφητικὸ ἔργο ἀπαιτεῖ βαθειὰ ἀφοσίωσις στὸν θεῖο Ἐντολοδότη του καὶ μέγало ψυχικὸ σθένος. Ὁ Προφήτης στηλιτεύει ἀνοιχτὰ τὴν ἁμαρτία, ἔρχεται ἀπ' εὐθείας ἀντιμέτωπός της. Ξεσκεπάζει τὴν ὄψη τῆς ἀπὸ τὰ προσώπεια τῆς, τὴν ἀποδοκιμάζει ἐξ ὀνόματος τοῦ ἁγίου Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος του δὲν κατανύττει τὶς ψυχὰς εὐκόλα, ὅταν τὶς ἔχη κάμει ἀναίσθητες ἢ μακρόχρονη δουλεία στὸ κακό, εἶναι ἐπόμενο νὰ καταδιωχθῇ. «Ὁ κόσμος μισεῖ» τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Θεοῦ. Καὶ στρέφει ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀβυσσαλέα κακία πού ἐμπνέει καὶ ἀναδαυλίζει ὁ Ἀντικείμενος, τό πονηρὸ πνεῦμα. Αὐτὸ, κατὰ διαφόρους βαθμοὺς καὶ τρόπους, συνέβη μὲ ὅλους τοὺς Προφήτες καὶ Ἀποστόλους. Στὴ σταδιοδρομία τους, βρῆκαν ἐπαλήθευσις τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δὲν ἦλθε νὰ φέρῃ εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιρα. Ὁ λόγος του εἶναι αὐτὴ ἡ μάχαιρα, σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα πού δίνει ὁ θεῖος Παῦλος, ὁ πῖο μέγало ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς θείας παρατάξεως ἀπέναντι στὸν κόσμον.

Ἴσως ὁ Ἰωνᾶς σκέφθηκε αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενο καὶ δείλιασε. Ἴσως ὁμως καὶ νὰ τὸν ὠδήγησε στὴν προσπάθεια διαφυγῆς τοῦ ἀπλῶς ἢ ἀκηδία, ἢ ἀποστροφή πρὸς τοὺς κόπους καὶ τὶς εὐθύνες. Πάντως, μὲ τὴν ἀνόητη συμπεριφορά του, ἀπέδειξε ὅτι τοῦ ἔλειπε τὸ ἀπόθεμα ἐκεῖνο πίστεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, πού θὰ τὸν ἰκάνωνε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀποστολή του στὴ Νινευή.

Κατέβηκε λοιπὸν στὴν Ἰόππη, μπῆκε σ' ἓνα πλοῖο πού πηγαινε γιὰ τὴ μακρινὴ Θαρσίς καὶ νόμισε ὅτι ἔτσι θὰ τὸν ξεχνούσε ὁ Θεός.

Ἄλλὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν Κύριο; Μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴ θεόδοτη εὐθύνη; Ἀνάμεσα στὶς ἁμαρτίες πού ἀπεργάζονται τὴν αἰώνια καταδίκη, ἢ Καινὴ Διαθήκη τοποθετεῖ — καὶ μάλιστα πρώτη — τὴ δειλία. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς προειδοποιεῖ, ὅποιον πάει νὰ τοῦ ξεφύγῃ: «Ἐὰν μετεωρισθῆς ὡς ἀετὸς καὶ ἐὰν ἀναμέσον τῶν ἄστρων θῆς νοσσιάν σου, ἐκεῖθεν κατάξω σε» (Ὁβδιού, 4). Πολὺ περισσότερο θὰ τὸ ἔκανε αὐτὸ γιὰ τὸν Ἰωνᾶ, πού τὸν διάλεξε γιὰ κήρυκα τοῦ ἀγίου του θελήματος.

Ἀπὸ ὅλη τὴ διήγησι τῆς ὁμώνυμης προφητικῆς βίβλου, πράγματι, βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἰωνᾶς ἦταν ἓνας ἄκακος ἄνθρωπος, πού δὲν ἤθελε νὰ κακοκαρδίσῃ τὸν Θεό. Εἶχε ὁμως ἄτονη ψυχὴ. Δὲν εὔρισκε τὸ σθένος νὰ ἀνταποκριθῆ στὸ οὐράνιο κάλεσμα. Τὸ ταξίδι πού ἐπεχείρησε, λοιπὸν, ἦταν μᾶλλον μιὰ σπασμωδικὴ κίνηση, μιὰ κίνηση σαστίσματος καὶ ἀμηχανίας. Ἔτσι, ἡ φοβερὴ περιπέτεια πού τὸν περίμενε στὸ πέλαγος, δὲν εἶχε σκοπὸ τὴν τιμωρία, ἀλλὰ τὴν ἀνάνηψή του.

Ἡ τρικυμία πού σηκώθηκε, κατέστησε βέβαιο τὸ ναυάγιο. Ὁ Ἰωνᾶς φανέρωσε στὸ πλήρωμα ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ ὑπαίτιος ἐκείνης τῆς συμφορᾶς. Συναισθανόταν βαθεῖα τὸ φταιξιμὸ του. Τὸν ἔρριξαν λοιπὸν στὴ θάλασσα, γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτὴ τὴν τόσο ἐπικίνδυνη παρουσία.

Καὶ ὅταν ὁ Ἰωνᾶς βρέθηκε στὰ σπλάχνα τοῦ κήτους, πού ὁ Θεὸς πρόσταξε νὰ τὸν καταπιῇ, συνῆλθε ὀλότρελα. Κατάλαβε ὅτι ἀγαποῦσε τὸν Θεό, ὅτι ὤφειλε νὰ ἀγαπᾷ τὸν Κύριο πῶς πολὺ ἀπὸ καθετὶ ἄλλο στὸν κόσμο. Ἐνόησε τὴν «παιδεία Κυρίου». Καὶ μὲς ἀπὸ ἐκεῖνο τὸν ἄδη, ὕψωσε τὴ θερμὴ, σπαραχτικὴ του ἰκεσία. Καὶ ὁ Θεὸς τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ τὸ ἔλεός του: «καὶ προσέταξε Κύριος τῷ κήτει καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἰωνᾶν ἐπὶ τὴν ξηρὰν» (β' 11).

Ἄλλὰ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου εἶναι ἰσόμετρο μὲ τὴν ἀξία ποῦ ἀνεγνώριζε στὸν δοῦλο του. Τὸν ἐπαναφέρει στὸ ὑψηλὸ καθῆκον ποῦ τοῦ εἶχε τάξει. Δὲν τὸν ἀφήνει ἔξω ἀπὸ τὸ στάδιο τῆς προφητικῆς ἀποστολῆς. Τὸν εἰσάγει σ' αὐτό, γιὰ νὰ τὸν δοξάσῃ. Τοῦ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐντολή, τοῦ ἀναθέτει πάλι τὸ κήρυγμα μετανοίας, σὰν νὰ μὴ μεσολάβησε ἡ ἀπόπειρα διαφυγῆς.

Αὐτὴ ἡ θεία ἐπιμονὴ ἀποδείχνει πόσο ὁ Κύριος μᾶς ὑπολήπτεται, σὰν εἰκόνες του, παρ' ὅλα μας τὰ φταιξίματα, παρ' ὅλη τὴν ψυχικὴ μας ἀτονία.

Ἔτσι, ὁ Ἰωνᾶς μπαίνει στὴ Νινευὴ καὶ μιᾷ ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ κήρυγμά του στέφεται μὲ μιὰ θεαματικὴ ἐπιτυχία. Ἡ μετάνοια ἀνθίζει σὲ ὅλη τὴν ἄνομη ἐκείνη πόλη. «Καὶ ἀπέστρεψαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς... Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν καὶ μετενόησεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ, ἣ ἐλάλησε τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησε» (γ' 8, 10).

Πρῶτος ἐξεπλάγη ὁ ἴδιος ὁ Ἰωνᾶς. Καὶ σ' αὐτὴ τῇ «μεταστροφῇ» τοῦ Θεοῦ, βρῆκε μιὰ δικαιολογία τῆς ἀρχικῆς του συμπεριφορᾶς: «Διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρσίς, διότι ἔγνων ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις» (δ' 2).

Χωρὶς ἄλλο, ὁ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος Θεὸς μπορεῖ νὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀνανήψουν καὶ ἀπ' εὐθείας ἢ μὲ ἄλλους τρόπους. Ἄλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι λόγος γιὰ νὰ παραιτεῖται κανεὶς ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸ ἔργο, ὅταν καλεῖται σ' αὐτό. Ὅπως ὁ Κύριος θέλει νὰ πλησιάσῃ τὴν ἀνθρώπινη καρδιά μὲ τὸ φῶς του, ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ἂν κατέχουμε τὸ Πνεῦμα του, εἶναι ἐπόμενο νὰ θέλουμε νὰ μετᾶσχουμε σ' αὐτὸ τὸ πλησίασμα. Πῶς; Μὲ τὸ νὰ κηρύττουμε τὸν Κύριο στοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὸ νὰ τοὺς σπλαγχνιζόμεστε ὅπως Ἐκεῖνος καὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ τοὺς βγάλουμε ἀπὸ τὸ σκοτάδι τους, χρησιμοποιώντας τὸ ἄγκιστρο τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου.

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΡΟΣΛΗΨΙΣ ΥΙΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ ΩΣ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ
ΤΗΣ ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΕΚΚΛ. ΣΧΟΛΗΣ

Ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ ἀνακοινεῖ ὅτι κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1972-73 θέλει προσλάβει κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων 15 ἐσωτερικοὺς ὑποτρόφους μαθητὰς ἀποκλειστικῶς τέκνα Ἐφημερίων τῆς ὑπαίθρου.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δέον ὅπως ἔχουν ἀπολυτήριον Δημοτικοῦ Σχολείου, ἡλικίαν οὐχὶ ἀνωτέραν τῶν 15 ἐτῶν κ.λ.π. νόμιμα προσόντα.

Αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις διενεργοῦνται ἐν τῇ Σχολῇ ἀπὸ 1ης—5ης Ἰουλίου καὶ ἀπὸ 20ῆς—25ης Σεπτεμβρίου.

Τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ ὑποβάλλονται μέχρι τῆς 28ης Ἰουνίου καὶ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου διὰ τοὺς προσερχομένους ἀντιστοίχως εἰς τὴν κατὰ Ἰούλιον καὶ Σεπτέμβριον ἐξέτασιν.

Πληροφορίαι παρέχονται καθ' ἐκάστην εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Σχολῆς (Βασ. Σοφίας 24 Ἀθῆναι, Τ. 140 τηλ. 712194).

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσων Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Χριστιανικὸν κοινωνικὸν ἢ διακονικὸν ἔργον καὶ λειτουργικὴ ζωὴ. — **Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου**, Πολλὰ αἱ μάστιγες τοῦ ἀμαρτωλοῦ. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία μετὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμό. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Τριβιζᾶ**, Τὸ Μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ. — **Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακὰ, Ἡ ἐξομολόγησις ὡς ἐσωτερικὸν αἷτημα τοῦ ἀνθρώπου. — **Σάββα Ἰ. Σάββα**, Λόγος καὶ ἦχος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἔθνους. — **Παναγιώτου Δ. Σακελλαρίου**, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης δ. Θ. (1876-1938). Ὁ ἀπ' ἀμβωνος διδάσκαλος καὶ ὁ ἐπιστήμων. — **Δημήτρη Φερούση**, «Ἐνας ἄλλος κόσμος». — **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Διδάγματα ἀπὸ τὸν Ἰωνᾶ.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶν 1, Ἀθῆναι 140.